

ارزیابی احساس امنیت جامعه شهری از تاثیر فراغت شبانه در بهبود فرآیند طراحی پارک های شهری با استفاده از روش ارزیابی MIST

محمد رضا امیری فهلیانی*، الهه خورشیدی**، کاظم دنان***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۷/۲۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۹/۱۸

چکیده

هدف این پژوهش ادراکات شهروندان در فعالیتهای اوقات فراغت شبانه در پارک‌های عمومی شهری می‌باشد. پرسش‌نامه در پارک انقلاب و باغ کوثر شهر نورآباد ممسنی واقع در ورودی کمربندی شهر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انجام پذیرفته است. روش تحقیق در پژوهش حاضر، توصیفی - تحلیلی است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات نیز اسنادی - پیمایشی است. میانگین کل بدست آمده از درک اوقات فراغت شبانه در هر دو پارک در سطح بالا با میانگین (۵/۵۰) در پارک باغ کوثر و پارک انقلاب با (۵/۳۲) می‌باشد. امتیاز بدست آمده در پارک باغ کوثر با اختلاف فاحشی (۶۶ امتیاز) در سطح بالاتری نسبت به پارک انقلاب قرار گرفته است. همچنین شهروندان پارک را به عنوان مکانی برای گذران اوقات فراغت شبانه برای خانواده‌ها و مکانی برای تجدید قوای روحی و جسمی شهروندان پذیرفته‌اند. این مطالعه نشان می‌دهد شهروندان شهر نورآباد درک مثبتی از فعالیتهای اوقات فراغت شبانه در پارک‌های عمومی شهری از نظر آسایش، راحتی و ایمنی دارند. نتایج این پژوهش با نتایجی که دکتر عبدالکریم در پژوهش خود بر دو شهر مالزی بدست آورد تقریباً یکسان بوده در مطالعه‌ای که توسط عبدالکریم و همکاران صورت پذیرفته بود نشان داد که درک مثبت جامعه به سمت فعالیتهای اوقات فراغت شبانه در پارک‌های عمومی شهری در هر دو محدوده مورد مطالعه یعنی شاه عالم و پوتراجایا از نظر راحتی، آسایش و ایمنی قابل مشاهده است.

واژگان کلیدی

اوقات فراغت شبانه، پارک عمومی، شیوه زندگی، جامعه شهری، نورآباد ممسنی

* دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، نویسنده مسئول (amiri_reza1388@yahoo.com)

** دانش‌آموخته‌ی کارشناسی‌ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج، یاسوج، ایران

*** دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان، اصفهان، ایران

مقدمه

تامین نیازهای انسانی در یک فضا، یکی از اهداف بسیار مهم طراحی و برنامه ریزی شهری است. تامین نیازهای انسانی در فضاهای عمومی شهری، کیفیت فضاهای عمومی شهری به تبع آن رضایت مردم از فضاهای عمومی را افزایش می‌دهد و توجه نکردن به نیازهای مردم، منجر به بیگانگی، گوشه‌گیری مردم و کاهش کنترل بر محیط شهری می‌شود (ملکی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰). یکی از عرصه‌هایی که زندگی روزمره را بازنمایی می‌کند و قدرت و مقاومت را در زندگی انسان‌ها به نمایش می‌گذارد، فراغت است. فراغت عرصه‌ای است که اختیار و آزادی انسان‌ها در آن بیشتر قابل اعمال است. از این رو است که گفته‌اند فراغت می‌تواند فرهنگ ایجاد کند و هویت افراد را آشکار سازد (سرایی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۶). توسعه و گسترش روزافزون شهرها و افزایش جمعیت آنها و پرشدن فضاهای مسکونی و راه‌ها، زمین‌های خالی و بایر را در شهرها به حداقل رسانده است. از سوی دیگر احداث پارک‌های شهری به منظور نزدیک ساختن انسان به طبیعت و استرس و فشارها بسیار ضروری است. به همین دلیل پارک یکی از عناصر کلیدی در فضای شهری محسوب می‌شود. البته بنا به دلایلی از جمله قدمت و عمر زیاد و در نتیجه فرسودگی پارک، مشکلات محیطی معضلات اجتماعی - فرهنگی جامعه و عدم توجه به استفاده از کارشناسان و متخصصان فضای سبز و محیط زیست موجب شده است تا پارک‌ها به محیطی با استفاده کم برای مردم تبدیل شوند یا اصلاً از آن استفاده نگردد که خود، می‌تواند مشکلات عدیده‌ای را بوجود آورد (میرزایی، ۱۳۸۶: ۱۵۶). یکی از مهم‌ترین معیارهایی که در ارزیابی شهرها و محیط‌های شهری لحاظ می‌شود، کیفیت عرصه‌های عمومی شهری موجود در آن است و این واقعیت اجتناب‌ناپذیر است که کیفیت این فضاها معیار سنجشی برای میزان مطلوبیت شهرها محسوب می‌شود (رفعیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۵). جین جاکوبز (۱۹۶۱) بیان می‌دارد که کارآمدترین راه برای جلوگیری از جرم و جنایت در پارک‌های عمومی شهری حضور مردم در تمام ساعات روز و شب در این مکان‌ها می‌باشد.

فرایندهای شهرنشینی توسعه سریع فیزیکی مراکز شهری باعث شده است. مناطق شهری در حال تبدیل شدن به مناطقی با غلظت بالای جمعیت باشند. درجه حرارت بالا در طول روز فعالیت جامعه شهری در فضاهای باز را کاهش می‌دهد (Shaharudin et al., 2010). ایجاد پارک به عنوان فضای باز و سبز عمومی زمانی مطرح شد که از یک طرف آلودگی‌های صنعتی بسیاری از شهرهای اروپا را به محیطی غیرقابل تحمل بدل کرده و از طرف دیگر زندگی ماشینی اوقات فراغت مردم را افزایش داده بود. همزمان با این مسائل، بحث‌هایی نظیر عدالت اجتماعی در شهر، رفاه، و حقوق شهروندی نیز از سوی روشنفکران مدرن دنبال می‌شد. به این ترتیب، پارک به منزله یک فضای عمومی با کارکردهای زیست محیطی، تفریحی، و ساختاری در شهرها ایجاد شد (مطلبی، ۱۳۹۰: ۲۲). جوامع ساکن در مناطق شهری از فضاهای باز عمومی پارک‌های شهری به عنوان یک محل برای جمع شدن و گذران اوقات فراغت با خانواده، دوستان و دیگران استفاده می‌کنند. با این حال، آب و هوای گرم در طول روز به علت گرم شدن کره زمین فعالیت‌های انسانی در فضاهای باز شهری را کاهش می‌دهد (Ewer, 1991). علاوه بر این شیوه و مشغله‌ی زندگی همچون کمبود وقت بر فعالیت‌های اوقات فراغت و تفریح در فضاهای باز شهری تاثیر می‌گذارد (Oguz and Cakci, 2010). این محدودیت‌ها الگوهای رفتاری جوامع شهری را تغییر داده که مردم ترجیح می‌دهند برای انجام فعالیت‌های اوقات فراغت خود در فضاهای باز پارک‌های عمومی بعد از غروب آفتاب مراجعه کنند. با این حال برنامه‌ریزی و طراحی فعلی قلمرو عمومی بیرون با فعالیت‌های گذران اوقات فراغت و تفریح شبانه سازگار نیست (Ngesan and Karim 2012). این پژوهش به بررسی رفتار اوقات فراغت در هنگام شب پرداخته است و تصویر پارک‌های عمومی شهری را در شب نشان می‌دهد. هدف از این پژوهش بررسی ادراک جامعه شهری در ارتباط با فعالیت‌های اوقات فراغت در شب می‌باشد. جنبه‌هایی که در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته، آسایش، راحتی و ایمنی است و انتظار می‌رود به ایده‌ای برای طراحی فضاهای پر جنب و جوش عمومی شهر برای جامعه در طول شب تبدیل شود. این مطالعه در دو پارک انقلاب و باغ کوثر^۱ شهر نورآباد برای شناخت و ارزیابی ادراک شهروندان نسبت به اوقات فراغت در وقت شب و تاثیر اوقات فراغت بر طراحی فضای درون پارک برای گذران هرچه بهتر اوقات فراغت شهروندان صورت پذیرفته است. لذا می‌طلبد با شناخت ادراکات شهروندان، فضای درون پارک‌ها به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که مطلوب نظر شهروندان باشد، تا استقبال از تمامی پارک‌های موجود در سطح این شهر در تمامی ساعات بخصوص در وقت شب با توجه به دمای هوا در تابستان و مشغله‌ی کاری شهروندان در طول روز و در تمامی روزهای سال مورد استقبال شهروندان قرار گیرد.

مفهوم فعالیت‌های اوقات فراغت

یکی از شرایط اجتماعی که می‌تواند در شکل‌گیری سلامت اجتماعی نقش مهم و اساسی داشته باشد چگونگی گذران اوقات فراغت و میزان رضایتمندی از آن است. اهمیت این عامل اجتماعی در میزان اثرگذاری بر میزان سلامت اجتماعی تا آنجاست که صاحب‌نظران حوزه جامعه

شناسی اوقات فراغت و تعلیم و تربیت از آن با عنوان اجتماعی شدن مجدد یاد می‌کنند (افروز، ۱۳۷۰: ۵۲). و معتقدند که اوقات فراغت فرصت مناسبی است که بزرگسالان و جوانان می‌توانند در آن نواقص و کمبودهای اجتماعی شدن خود را جبران کنند. بنابراین اوقات فراغت به عنوان یکی از زیرشاخه‌ها و بسترهای اجتماعی می‌تواند عامل موثری در بهبود روابط فرد با افراد جامعه بوده و سلامت اجتماعی آنها را فراهم کند. از این رو سلامت اجتماعی افراد می‌تواند از طریق بهبود وضع اوقات فراغت و بهره‌وری بهتر از آن ارتقاء یابد (هزار جریبی و ارفعی عین‌الدین، ۱۳۹۱: ۴۲).

شهر و فضاهای عمومی

استفاده و تخصیص فضاهای عمومی، مسئله‌ای اساسی است که باید در مطالعات زندگی روزانه کسانی که در شهرها زندگی می‌کنند، مورد بررسی قرار گیرد. استفاده و تخصیص از فضاهای عمومی تجربه‌ای است که برای تمامی افراد یکسان نیست؛ زیرا متغیرهایی نظیر سن، جنس، گروه‌های اجتماعی و اقلیت‌های قومی و نژادی بر چگونگی درک زندگی شهری اثر می‌گذارد. در سال‌های اخیر شیوه‌های استفاده از فضای شهری موضوع بسیاری از مطالعات در رشته‌های مختلف نظیر علم انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، جغرافیا و معماری بوده است؛ بنابراین فضاهای عمومی شهری از منظرهای گوناگونی تعریف می‌شود که تمامی آن‌ها به نوعی مکمل همند (رفعیان و سیفایی، ۱۳۸۴: ۳۶). عرصه‌های عمومی شهری مهم‌ترین بخش شهرها و محیط‌های شهری هستند که در چنین عرصه‌هایی بیشترین تماس، ارتباط و تعامل میان انسان‌ها رخ می‌دهد. این فضاها تمام بخش‌های بافت شهری را که مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند را شامل می‌شود (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۱۵). مراد از عمومی بودن فضا، حضور افراد از اقشار و سنین مختلف، و جریان داشتن فعالیت‌های متنوع اجتماعی و خدماتی در آن است. بنابراین فضای عمومی شهری، فضای باز قابل حضور برای گروه‌های مختلف اجتماعی است که پویایی و کارایی آن نیازمند تعاملات اجتماعی و برخوردهای متنوع است. مهم‌ترین معیاری که در ارزیابی شهرها و محیط‌های شهری باید لحاظ شود، کیفیت عرصه‌های عمومی شهری موجود در آن است. واقعیت اجتناب‌ناپذیر این است که مردم بر اساس کیفیت آنچه در پیرامون خود می‌بینند و تجربه می‌کنند، در مورد آن قضاوت می‌کنند (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۲۵).

شیوه زندگی شهری

رشد روز افزون صنعت و تکنولوژی در جوامع امروزی تغییراتی را در شیوه زندگی به همراه داشته است. این تغییرات از دو جنبه جسمی و روانی، زندگی انسان‌ها را به چالش کشیده است. جوامع توسعه‌یافته برای تطبیق و هماهنگی با اینگونه تغییرات از چند دهه قبل به فکر افتاده و راه‌حل‌هایی ارائه و آزمایش کرده‌اند. در این میان توجه به آسایش روانی و جسمانی انسان حائز اهمیت است. توسعه‌ی شهرهای امروزی عموماً این نکته را قربانی رشد و پیشرفت فیزیکی آن نموده‌اند. امروزه یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها در طراحی فضاهای عمومی شهر، سرزنده بودن این مکان‌ها می‌باشد که باعث تداوم حضور شهروندان می‌شود (حسینی مفرد و دولابی، ۱۳۹۲: ۲). اگر شهر را به مانند یک موجود زنده فرض کنیم برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است. نقش فضای شهری، یا به عبارتی فضایی که در آن تعاملات اجتماعی شهروندان شکل می‌گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقا می‌یابد، در کشور ما روز به روز در حال افول است (خستو و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۹: ۶۴). و قابلیت ایجاد ارتباط چهره به چهره سبب شده است که اصولاً فضاهای شهری و توجه به ارتقای کیفیت آنها به صورت یکی از مهمترین اهداف دانش طراحی شهری در دوران معاصر، مطرح شود (Madanipour, 1996:249).

تاثیر فضاهای عمومی شهری در سلامت شهروندان

توسعه زندگی شهری و توسعه کالبدی محیط شهری متناسب با نیازهای زندگی امروز باعث گردیده که ارزش‌های کیفی محیطی و عرصه‌های سبز و فضاهای باز درون و برون شهری مورد توجه واقع گردد. درک و اهمیت جایگاه فضاهای سبز و فضاهای باز در زندگی روزمره شهروندان و انواع کارکرد آن در میان ساختار کالبدی و اجتماعی - فرهنگی شهر، تلاش در جهت حفظ، احیاء و گسترش این فضاها در دستور برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های شهری قرار گرفته است. بطوری که در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای، به خصوص از دهه ۱۹۸۰ به بعد که الگوی توسعه پایدار برای تمامی جنبه‌های توسعه‌ای مدنظر قرار داده شد. جایگاه فضاهای سبز و فضاهای باز به عنوان یکی از دو رکن توسعه پایدار حائز اهمیت قرار گرفت (لاهیجانیان، ۱۳۸۹). عوامل موثر مثبت و منفی گوناگونی برای سلامت ذکر شده است. برخورداری از خوراک، پوشاک، شرایط محیطی مناسب، امنیت و آموزش، برخورداری از هنجارها در مراحل مختلف زندگی متناسب با شرایط و در ابعاد گسترده‌تر، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی نیز از ملزومات سلامت انگاشته شده‌اند. در مجموع، توجه به ابعاد مختلف روحی، عاطفی، حرفه‌ای، سیاسی، فلسفی، فرهنگی،

اقتصادی، زیست محیطی، تغذیه‌ای، آموزشی و ابعاد دیگری که به فراخور شرایط تغییر می‌کنند نیز در نیل به سلامتی لازم هستند (پرویزی و همکاران، ۱۳۸۲). سرزندگی فضاهای عمومی شهری به کیفیت این فضاها و اینکه این فضاها به استفاده-کنندگان، برای انجام فعالیت‌های مختلف، چه اندازه ارایه خدمات می‌کنند بستگی دارد (محمودپور، ۱۳۹۳).

طراحی شهری در فضاهای عمومی

نور مصنوعی همچنان به عنوان یک ابزار قدرتمند به طراحی مجدد، محافظت و فراهم آوردن دید در یک مکان ظهور می‌کند (Alves, 2009). در طراحی فضاهای شهری، مدیریت نور با ایجاد کیفیت زندگی برای شهروندان آن مرتبط است. نور می‌تواند یک حسی را به مکان بدهد، که یک استفاده و ارزش‌های جدیدی داشته باشد (Hennessy, 2010). تنظیمات در مفاهیم و فلسفه‌ی نور گفتمان‌های شهری را در آینده‌ی نزدیک تحت تاثیر قرار می‌دهد. فاجارد (۲۰۰۳)، این تغییرات ناشی از این واقعیت است که معماری و فضاهای عمومی همچون وسایط نقلیه برای نشان دادن ارزش‌ها در نظر گرفته شده است. زکی و نگسن (۲۰۱۱) اینگونه فرض می‌کنند که تراکم فعالیت شبانه قادر به جذب افراد برای فعالیت‌های مختلف می‌باشد. همچنین تأیید می‌کنند که آرایش خلاق اجزای شهری می‌تواند تحرک شهرنشینان را در فضاهای باز شهری افزایش دهد (Zaki and Ngesan, 2012). پارک‌ها نقش مهمی در تسهیل تعاملات اجتماعی و حفظ انسجام اجتماعی دارد همچنین پارک‌ها می‌تواند نقش موثری در افزایش سرمایه اجتماعی و محلی برای توسعه روابط اجتماعی باشد (Ngesan and Karim 2011).

مدل اپیلارد و کیفیت‌های محیطی

دونالد اپیلارد، طرفدار رویکرد کنش متقابل ادراک بود. نظریه کنش متقابل به نقش تجربی ادراک تأکید دارد و رابطه‌ای پویا میان فرد و محیط را مبنای تحلیل قرار می‌دهد. در این نظریه ادراک، بخشی متقابل به حساب آمده است که در آن محیط، مشاهده گر و ادراک وابستگی متقابل دارند. ویلیام اتیلسن فرآیند را اینگونه تعریف می‌کند: «ادراک بخشی از فرآیند زندگی است که به وسیله هر یک از ما، دیدگاهی نظری خاص، برای خود جهانی را تصور می‌کنیم که در آن... نیازهای ما ارضا می‌شود.» برطبق مطالعات بخش متقابل، مردم ادراکات خود را هم به شکل تجربی و هم ساختاری توصیف می‌کنند. توصیفات ساختاری، گزارش‌هایی از چگونگی ساختار کالبدی و اجتماعی محیط است و توصیفات تجربی شامل خلیقات و احساسات و خودگزارشی می‌باشند. اپیلارد در این اساس، اطلاعات ادراکی را به سه دسته تقسیم کرده است: ۱- اطلاعات عملی ۲- اطلاعات استنباطی ۳- اطلاعات پاسخگو (لنگ، ۱۳۸۶: ۷۸). با توجه به این دسته‌بندی، کیفیت‌های گوناگون فضای شهری (محیط) را می‌توان براساس پاسخگویی به حالت ادراکی مختلف انسان، سازماندهی کرد: ۱- «کیفیت‌هایی که امکان انجام عملی توسط انسان را در خود دارند» حالت عملیاتی ۲- کیفیت‌هایی که احساسات انسان را برمی‌انگیزند «حالت واکنشی - عاطفی». ۳- کیفیت‌هایی که در فهم معانی برای برانگیخته شدن احساسات و یا انجام فعالیت، به اشخاص کمک می‌کنند. در این حالت افراد برای حمایت فعالیت‌های «عملیاتی» و «واکنش - عاطفی» در جستجوی اطلاعات از محیط و در نهایت فهم معنی آن هستند، که اطلاعات دریافت شده موجب آشکار شدن هویت محیط می‌شود. «حالت استنباطی» در حقیقت آنچه در این مدل دارای اهمیت است این است که مردم در محیط به چه چیزهایی توجه می‌کنند و به چه چیزهایی اهمیت می‌دهند (رفعیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۸).

زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری

یکی از شرایط لازم در فضاهای باز شهری برای عملکرد مطلوب آنها و تسهیل بروز رفتارهای مناسب در اوقات فراغت وجود امنیت و آسایش جسمی و روانی و استفاده از این قابلیت توسط استفاده‌کنندگان از آن محیط کالبدی است، به گونه‌ای که این محیط کالبدی با دارا بودن این شرایط در سطوح مختلف روانی تأمین‌کننده رفتارهای خاص در افراد است و همساختی رفتار و محیط را تأمین خواهد کرد. از آن جایی که بروز هر رفتاری از شخص، نتیجه تفکرات و مسائل روانی و احساسی اوست لذا با احساس امنیت توسط شخص در یک فضای شهری به عنوان قرارگاه رفتاری، امکان بروز رفتارها و فعالیت‌های مثبت همراه با احساس آرامش و لذت از فرد انتظار می‌رود (فلاح و کلایمی، ۱۳۸۷: ۹۰). زنان نیمی از جمعیت ساکن شهرها هستند و روند روزافزون حضور آنان در محیط‌های کار و فعالیت اجتماعی شهری سبب می‌شود تا در مکان‌یابی و طراحی و ساخت کالبد شهر، حضور گسترده این قشر در فضاها و عرصه‌های مختلف سکونت، کار، حمل و نقل و ... مورد توجه قرار گیرد (گلی، ۱۳۹۰: ۱۴۴). امنیت اجتماعی با فضا و ساخت و ساز شهری ارتباط معنا داری دارد. برنامه ریزان و طراحان شهری معتقدند شهرها برای اینکه ایمن باشند باید برای همه گروه‌های سنی و جنسی ساخته شوند در ساخت آن‌ها تفاوت‌های سنی و جنسیتی مورد توجه قرار

گیرد. در حالی که جامعه ما روز به روز بیش از گذشته شهری می شود، باید با تاکید بر جمعیت، سن و طبقه، به نیازهای ملموس و محسوس شهروندان نیز توجه کرد (Tabrizia & Madanipour, 2006: 935).

روش پژوهش

هدف این مقاله رفتار اوقات فراغت در هنگام شب می باشد. و تصویر پارک های عمومی شهری را در شب نشان می دهد. جنبه هایی که در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته، آسایش، راحتی و ایمنی است و انتظار می رود به ایده ای برای طراحی فضاهای پر جنب و جوش عمومی شهر برای جامعه در طول شب تبدیل شود. این مطالعه پس از جمع آوری اطلاعات از تحقیقات قبلی در مورد اوقات فراغت در پارک های عمومی شهری به بررسی مشاهدات اولیه در دو پارک عمومی شهر نورآباد در دو ناحیه ۲ و ۳ شهری پرداخته است. نتایج حاصل از مطالعه ادبیات و بررسی مشاهده به خوبی در تدوین متغیرها عمل کرده و ویژگی ساختاری پرسش نامه به بررسی درک کاربران از فعالیت های اوقات فراغت شبانه در پارک های عمومی شهری پرداخته است. روش تحقیق در پژوهش حاضر، کاربردی و توصیفی - تحلیلی است. شیوه جمع آوری اطلاعات نیز اسنادی - پیمایشی است. در واقع با بررسی ادبیات تحقیق و متون مرتبط با اوقات فراغت معیارهای مورد نظر استخراج گردیده و سپس با استفاده از شیوه پیمایشی (توزیع پرسشنامه) میزان درک کاربران و بازدیدکنندگان از فعالیت های اوقات فراغت شبانه با استفاده از تکنیک شاخص امتیازدهی MIST^۲ مورد ارزیابی قرار گرفته و سنجیده شده اند. همچنین به منظور سازگاری داده ها (پایایی) نیز به دلیل اینکه ضریب آلفای کرونباخ از عمومیت بیشتری برخوردار است، از این روش استفاده نموده که ضریب کل آلفا بدست آمده ۰.۷۸۲ است. جامعه آماری تحقیق نیز جمعیت بالای ۱۸ سال شهر نورآباد می باشد که حجم نمونه بر اساس مدل کوکران ۳۲۲ نفر بدست آمده است.

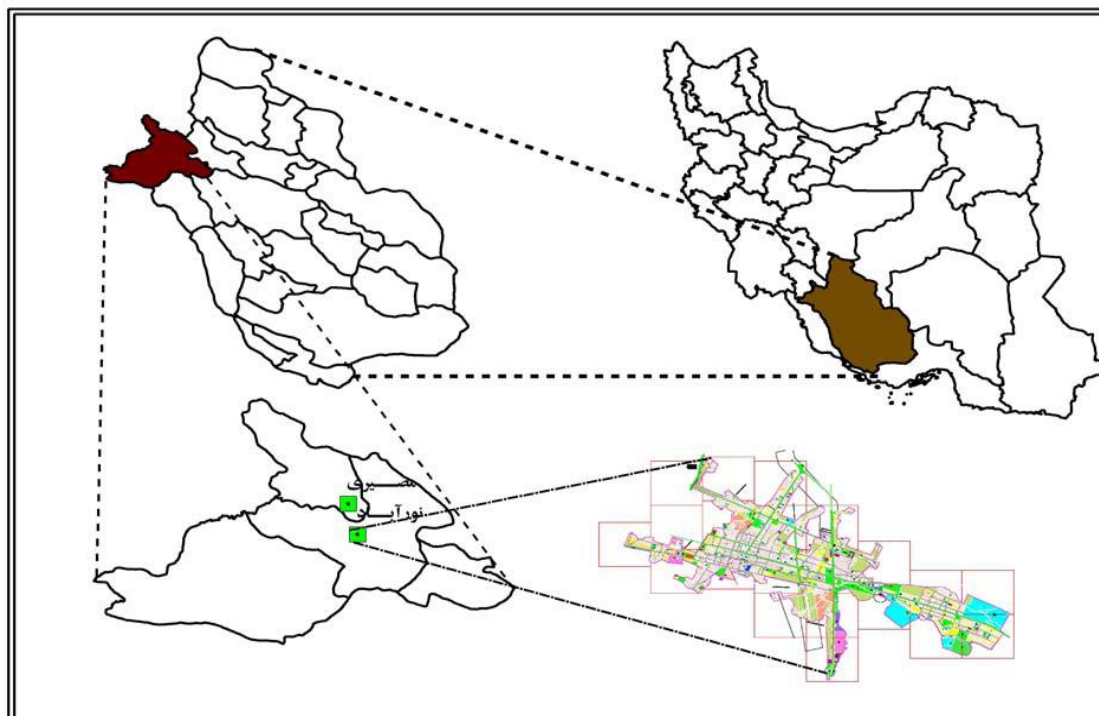
داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و سپس با استفاده از تکنیک شاخص امتیازدهی MIST مورد ارزیابی قرار گرفته است. روش MIST برای نشان دادن داده های پردازش شده از هر یک از شاخص های قابل اندازه گیری در جنبه های راحتی، آسایش و ایمنی با دادن نمرات بر اساس میانگین استفاده شده است. نمره بالاتر نشان از درجه ای بالاتر راحتی، آسایش و ایمنی و در مقابل نمره پایین تر نشان دهنده درجه ای پایین تر می باشد. در روش ارزیابی MIST امتیازات بین ۱ تا ۷ می باشد عدد ۱ که نشان دهنده امتیاز خیلی بد و عدد ۷ که نشان دهنده امتیاز خیلی خوب می باشد. میانگین بدست آمده در این روش می تواند در برگیرنده اعداد اعشار باشد. این روش توسط دکتر حافظه عبدالکریم از اساتید مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری و منطقه ای دانشگاه تکنولوژی MARA مالزی ارائه شده است. دکتر عبدالکریم و همکاران ایشان پژوهشی با عنوان نقش ادراک جامعه شهری در اوقات فراغت شبانه و تاثیر آن در بهبود طراحی پارک های عمومی در مالزی در دو شهر پوتراجایا و شاه عالم انجام داده اند. نگارنده این پژوهش با استفاده از این مدل به ارزیابی ادراک جامع شهری نورآباد ممسنی در دو پارک انقلاب و باغ کوثر پرداخته تا بتواند با استفاده از این ادراکات گامی در جهت بهبود وضعیت این دو پارک در این شهر برداشته شود. ترکیب جمعیتی از پاسخ دهندگان به عنوان کاربران پارک عمومی شهری در طول شب مورد سوال قرار گرفتند. در هر دو پارک مورد مطالعه پاسخ دهندگان زن بالاتر از پاسخ دهندگان مرد بودند.

محدوده مورد مطالعه

شهر نورآباد مرکز شهرستان ممسنی، اولین و بزرگترین نقطه شهری این شهرستان محسوب می شود که مساحتی بالغ بر ۱۷۸۹ هکتار در ۱۶۰ کیلومتری شمال غرب شیراز، و در موقعیت ۵۱ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۱۳ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. طرح توسعه و عمران (جامع) شهر بر اساس محدوده تعیین شده و مصوب کل شهر را به سه ناحیه و سیزده محله تقسیم کرده است تا برنامه ریزی توسعه و عمران آتی شهر براساس این تقسیم بندی انجام پذیرد (مهندسين مشاور امکو، ۱۳۷۹). همچنین جمعیت این شهر بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، ۵۷۹۰۰ نفر بوده است.

نقشه ۱- موقعیت جغرافیایی شهرستان ممسنی و شهرنورآباد در استان فارس و کشور

منبع (استانداری فارس؛ ۱۳۹۶)

نتایج و یافته‌های پژوهش

در جدول شماره ۱ ترکیب جمعیتی پاسخگویان به عنوان کاربران پارک عمومی شهری در شب آورده شده است. در هر دو پارک مورد مطالعه پاسخ‌دهندگان زن بالاتر از پاسخ‌دهندگان مرد بودند. میشل (۱۹۹۵) استدلال می‌کند که ایمنی یک محل را می‌توان توسط وجود گروه زنان در نظر گرفت.

جدول ۱- خصوصیات جمعیت پاسخگو در دو پارک شهر نورآباد

مشخصات جمعیت شناسی	نسبت موارد	پارک انقلاب		باغ کوثر	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
جنسیت	مرد	۲۳/۹۱	۷۷	۸۰	۲۴/۸۴
	زن	۲۵/۱۵	۸۱	۸۴	۲۶/۰۸
وضعیت تاهل	متاهل	۲۹/۵۰	۹۵	۸۹	۲۷/۶۳
	مجرد	۱۹/۵۶	۶۳	۷۵	۲۳/۲۹
	تنها	۰/۳۶	۲	۳	۰/۹۳
وضعیت استفاده از پارک	با خانواده	۳۷/۲۶	۱۲۰	۱۳۶	۴۲/۲۳
	با دوستان	۱۱/۱۸	۳۶	۲۵	۷/۷۶
طول اوقات فراغت	کمتر از یک ساعت	۴/۰۳	۱۳	۹	۲/۷۹
	۱-۲ ساعت	۳۰/۷۴	۹۹	۱۱۷	۳۶/۳۳
	۳-۴ ساعت	۱۲/۱۱	۳۹	۳۳	۱۰/۲۴
	بیش از ۵ ساعت	۲/۱۷	۷	۵	۱/۵۵

منبع: (یافته‌های پژوهش)

در جدول شماره ۲ بررسی حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داده شده است. همانطور که قبلا ذکر شد برای پردازش داده‌ها و ارزیابی شاخص‌های راحتی، آسایش و ایمنی با دادن نمره به هر یک از شاخص‌ها با استفاده از روش MIST انجام شده است. سه نوع متغیر متفاوت با توجه به درک شهروندان از انجام فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه در پارک‌ها مورد بررسی قرار گرفته است که عبارتند از: ۱- آسایش ۲- راحتی ۳- ایمنی. مطالعه ادراک نیز شامل گستره‌ای از دلایل شهروندان برای انجام فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه در پارک‌های عمومی شهری می‌باشد.

جدول ۲ نشان می‌دهد که راحتی و اوقات فراغت شبانه در دو پارک انقلاب و باغ کوثر توسط بازدیدکنندگان با نمره ۵ و ۶ ارزیابی شده است. در حالی که متغیرهای آسایش و امنیت در باغ کوثر مثبت‌تر با امتیاز (۶) از پارک انقلاب که (۵) امتیاز دارد. و همچنین نتایج نشان می‌دهد که اوقات فراغت شبانه دارای بالاترین میانگین انباشته برای هر دو پارک انقلاب (۵.۳۲) و باغ کوثر (۵.۵۰) است.

جدول ۲- خلاصه‌ای از ادراک فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه در دو پارک انقلاب و باغ کوثر

موارد	نسبت ادراک موارد در فعالیت‌های اوقات فراغت	پارک انقلاب		باغ کوثر	
		میانگین	امتیاز	میانگین	امتیاز
V1	آسایش	4/60	5	5/08	6
V2	راحتی	4/44	5	4/61	6
V3	امنیت	3/97	5	5/20	6
V4	اوقات فراغت شبانه	5/32	5	5/50	6
کل		4/58	20	5/02	24

منبع: یافته‌های پژوهش

نکته:

1=0.00-1.00 (بد); 2= 1.01 – 2.00 (بد); 3= 2.01-3.00 (کم); 4= 3.01- 4.00 (متوسط); 5= 4.01-5.00 (خوب); 6= 5.01-6.00 (خوب); 7= 6.01-7.00 (خیلی خوب).

نتایج بدست آمده حاکی از آن است که باغ کوثر نسبت به پارک انقلاب در برآوردن انتظارات اجتماعی و انجام کارکرد اجتماعی جامعه شهری با توجه به تعداد دفعات مراجعه به پارک موفق‌تر عمل کرده است. تجزیه و تحلیل پرسشنامه بررسی داده‌ها نشان می‌دهد. MIST برای نشان دادن داده‌های پردازش شده از هر یک از شاخص‌های قابل اندازه‌گیری در جنبه‌های راحتی، آسایش و ایمنی با دادن نمرات بر اساس میانگین استفاده شده است. نمره بالاتر نشان از درجه‌ی بالاتر راحتی، آسایش و ایمنی دارد. جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که پارک کوثر در وضعیت بهتری از لحاظ برخورداری از ۴ شاخص مورد مطالعه برخوردار است. پارک کوثر با برخورداری از میانگین ۵.۰۲ امتیاز (خوب) در ۴ شاخص در سطح بالاتری نسبت به پارک انقلاب با ۴.۵۸ امتیاز (کم) قرار گرفته است.

تاثیر آسایش بر روی فعالیت‌های اوقات فراغت

زکریا و همکاران (۲۰۰۱)، اظهار داشتند که ادراک مردم نسبت به زیبایی محل با توجه وضعیت آب و هوای محلی مانند نورخورشید و باد و دیگر پارامترهای آب و هوایی مانند درجه حرارت و رطوبت متفاوت است و درک ما را نسبت به آسایش را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

راحتی و سلامتی انسان بیش از هر عاملی، تحت تاثیر وضعیت هوا و شرایط اقلیمی است (هوشور، ۱۳۶۵) از بین تمامی عناصر اقلیمی، چهار عنصر درجه حرارت، رطوبت، تابش و باد، بیشترین تاثیر را بر بدن انسان دارند. گردش خون، تنفس و همچنین عملکرد سیستم‌های عصبی تا حد زیادی تحت تاثیر این عوامل محیطی است (ناظم السادات، ۱۳۷۸: ۷۱). با توجه به جدول شماره (۳)، متغیرهای تعیین‌کننده شاخص آسایش بر فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه به سه جنبه فیزیکی، محیط زیستی و اجتماعی طبقه‌بندی می‌شود که جنبه فیزیکی شامل متغیرهای (CMP1, CMP2, CMP3) می‌باشد، جنبه‌های محیط زیستی شامل متغیرهای (CME4, CME5, CME6, CME7, CME8, CME9) و جنبه‌های اجتماعی شامل

متغیرهای (CMS10, CMS11) است. بالاترین مقادیر میانگین متغیرهای مربوط به شاخص آسایش در پارک انقلاب مربوط به رطوبت (۵.۷۲)، تهدید حشرات (۵.۴۰) و دمای هوا با میانگین (۵.۲۲)، و بالاترین امتیاز آن (۵) است که نسبت به پارک کوثر در سطح پائین تری قرار گرفته است. همه این متغیرها مربوط به جنبه‌ی زیست محیطی در این پارک می‌باشد. از ویژگی‌های پارک‌ها این است که مجموع‌هایی از فعالیت‌ها را با هم فراهم می‌آورند. یعنی مکانی است که می‌توان به آن دست یافت، از طریق آن با نواحی پیرامون ارتباط برقرار کرد (دسترسی و ارتباط) مکانی ایمن، پاکیزه و جذاب است و شاید مهم‌ترین ویژگی آن ایجاد مکانی برای ملاقات افراد با یکدیگر است (توانایی اجتماعی بودن) (محمدی و همکاران ۱۳۸۶: ۹۸). تعامل یک علت ضروری در ایجاد فضای باز شهری است. پارک با حمایت از تعامل جامعه و گردشگری ساکنان محلی حس مشارکت و دلبستگی به جوامع را در مراجعانش بوجود می‌آورد (Francis 2006: 4). هرچه فضای سبز عمومی در جذب جمعیت و خدمات-رسانی به مردم موفق‌تر باشد بهره‌وری اجتماعی فضاهای سبز نیز ارتقاء بیشتری خواهد یافت (اخوت و تقوایی ۱۳۸۸: ۲۹). اطلاعات بدست آمده از پژوهش حاضر نشان می‌دهد که و بالاترین مقادیر میانگین متغیرهای مربوط به شاخص آسایش در پارک کوثر مربوط به برقراری ارتباط با دوستان و خانواده (۶.۰۸)، رطوبت (۵.۸۶) و نظافت پارک عمومی (۵.۷۶)، و بالاترین امتیاز آن (۶) است که نسبت به پارک انقلاب در سطح بالاتری قرار گرفته است. این متغیرها مربوط به جنبه‌ی زیست محیطی، اجتماعی و فیزیکی در این پارک می‌باشد.

جدول ۳- درک تاثیر آسایش بر فعالیت‌های اوقات فراغت

برچسب موارد	نسبت موارد مرتبط با عامل راحتی در فعالیت‌های اوقات فراغت	پارک انقلاب		باغ کوثر	
		میانگین	امتیاز	میانگین	امتیاز
CMP1 ^r	نظافت پارک عمومی	4/89	5	5/76	6
CMP2	فضای نشستن	4/46	5	5/38	6
CMP3	فضای بازی	4/39	5	4/43	5
CME4 ^f	فضا برای نماز	3/36	4	3/73	4
CME5	سرو صدای ماشین	3/55	4	3/64	4
CME6	دود، گرد و خاک	4/98	5	5/45	6
CME7	دمای هوا	5/22	6	5/14	6
CME8	رطوبت	5/72	6	5/86	6
CME9	حشرات / تهدید پشه	5/40	6	5/23	6
CMS10 ^h	برقراری ارتباط با دوستان و خانواده	4/51	5	6/08	7
CMS11	بازدید کننده خارجی از پارک	4/13	5	5/25	6
	مجموع	4/60	56	5/08	61

منبع: (یافته‌های پژوهش)

نکته:

1=0.00-1.00 (خیلی ناخوشایند); 2= 1.01 – 2.00 (ناخوشایند); 3= 2.01-3.00 (کمی ناخوشایند); 4= 3.01- 4.00 (متوسط); 5= 4.01-5.00 (کمی راحت); 6= 5.01-6.00 (راحت); 7= 6.01-7.00 (خیلی راحت).

درک راحتی بر روی فعالیت اوقات فراغت

با توجه به جدول شماره (۴)، متغیرهای تعیین کننده شاخص راحتی بر فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه نشان می‌دهد. این متغیر زیست محیطی، یک پارامتر فیزیکی از محل می‌باشد که نقش مهمی در زندگی روزمره ایفا می‌کند. آن نیز همچنین بر افراد، اجتماع و اقتصاد تاثیر گذار است. متغیرهای راحتی تنها به جنبه‌های فیزیکی طبقه‌بندی می‌شود. بالاترین میانگین بدست آمده از

متغیرهای راحتی مربوط است به دسترسی به وسیله نقلیه (CVP2) می باشد که این میانگین در پارک انقلاب ۵.۳۳ و در پارک باغ کوثر ۵.۲۹ می باشد. و بالاترین امتیاز موجود در دو پارک امتیاز ۶ می باشد. پائین ترین میانگین در پارک انقلاب مربوط به کمبود و کهنه بودن نیمکت در پارک انقلاب می باشد که این امتیاز در این پارک ۳.۷۴ می باشد. و در پارک باغ کوثر نبود فروشنده مواد غذایی در پارک نیز یک مشکل می باشد. تعداد بوفه موجود در پارک انقلاب و پارک باغ کوثر جوابگوی نیاز افراد نمی باشد. در پارک انقلاب فقط ۱ بوفه وجود دارد اما در پارک باغ کوثر هیچ بوفه ای وجود ندارد و این کمبود کاملاً احساس می شود. بحث دیگری که در ارتباط با بوفه در پارک مطرح است، پایین بودن کیفیت این بوفه در پارک انقلاب می باشد.

جدول ۴- درک تاثیر راحتی بر فعالیت های اوقات فراغت

ردیف	تعداد موارد مرتبط با راحتی در فعالیت های اوقات فراغت	پارک انقلاب		باغ کوثر	
		میانگین	امتیاز	میانگین	امتیاز
CVP1 ^۶	دسترسی به وسیله نقلیه	5/33	6	5/29	6
CVP2	دسترسی به فضاهای پیاده	4/32	5	4/46	5
CVP3	انواع امکانات پارک	3/88	4	4/33	5
CVP4	پارکینگ خودرو	4/89	5	4/41	5
CVP5	سطل زباله	3/99	4	5/47	6
CVP6	نیمکت	3/74	4	4/25	5
CVP7	فروشنده مواد غذایی و بازی	4/66	5	4/11	5
مجموع		4/44	33	4/61	37

منبع: (یافته های پژوهش)

نکته:

1=0.00-1.00(خیلی ناخوشایند); 2= 1.01- 2.00(ناخوشایند); 3= 2.01-3.00(کمی ناخوشایند); 4= 3.01- 4.00(متوسط); 5=4.01-5.00(کمی راحت); 6= 5.01-6.00(راحت); 7= 6.01-7.00(خیلی راحت).

درک امنیت بر فعالیت اوقات فراغت شبانه

انسان ها برای گذراندن اوقات فراغت و تفریح و برآوردن نیازهای روحی و فردی خود نیاز به محیطی دارند که شرایط آرامش و آسایش آن ها را فراهم کند و پارک ها به عنوان یکی از عناصر فضاهای شهری در برآوردن نیازهای انسان ها نقش بسیار مهمی دارند. امنیت همیشه یکی از مسائل اساسی و حیاتی بشر بوده و مباحث علمی زیادی را به خود اختصاص داده است. امنیت برای زندگی اجتماعی، از دورانی که انسان ها زندگی جمعی را آغاز نموده اند تا به امروز به عنوان اساسی ترین نیاز بشری محسوب می شود (هزارجریبی، ۱۳۹۰). با توجه به جدول شماره ۵ مطالعه متغیر امنیت برای فعالیت های اوقات فراغت شبانه به جنبه های فیزیکی (SFP1, SFP2) و اجتماعی (SFS3, SFS4, SFS4, SFS5, SFS6, SFS7, SFS8, SFS9) قابل تقسیم می باشد. اطلاعات بدست آمده از تاثیر متغیرهای موثر بر امنیت بر فعالیت های اوقات فراغت شبانه نشان می دهد که در پارک باغ کوثر دو متغیر نور مناسب با میانگین (۴.۸۸) و روشنایی محل نشستن با میانگین (۴.۹۵) در وضعیت کمی امن می باشد که نسبت به پارک انقلاب دارای وضعیت بهتری می باشد. همچنین از لحاظ متغیرهای اجتماعی نیز پارک باغ کوثر در وضعیت بهتری قرار گرفته است. این پارک با برخورداری از ۵ شاخص با امتیاز ۶ دارای وضعیت مطلوب تری از لحاظ متغیرهای اجتماعی نسبت به پارک انقلاب می باشد. پارک انقلاب با میانگین کل ۳.۹۷ و امتیاز ۴۰ در سطح پائین تری نسبت به پارک باغ کوثر قرار گرفته است.

جدول ۵- درک تاثیر امنیت بر فعالیت‌های اوقات فراغت

ردیف	تعداد موارد مرتبط با امنیت در فعالیت‌های اوقات فراغت	پارک انقلاب		باغ کوثر
		امتیاز	میانگین	
SFP1	نور مناسب	4	3/77	5
SFP2	روشنایی محل نشستن	4	3/44	5
SFS3	حضور کودکان و سالخوردگان	4	3/40	5
SFS4	حضور گروه های زنان	4	3/22	5
SFS5	حضور خانواده ها	4	3/37	6
SFS6	امنیت بازدیدکنندگان	5	4/88	6
SFS7	مشکل اجتماعی و اخلاقی	4	3/80	6
SFS8	فعالیت های تبهکاری	5	4/46	6
SFS9	گشت زنی پلیس	6	5/40	6
جمع		40	3/97	50

منبع: (یافته‌های پژوهش)

نکته:

1=0.00-1.00 (خیلی ناامن); 2= 1.01 – 2.00 (ناامن); 3= 2.01-3.00 (کمی ناامن); 4= 3.01- 4.00 (متوسط); 5= 4.01-5.00 (بسیار راحت); 6= 5.01-6.00 (راحت); 7= 6.01-7.00 (بسیار راحت); 8= 7.01-8.00 (خیلی راحت); 9= 8.01-9.00 (بسیار خیلی راحت).

درک فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه

اوقات فراغت را می‌توان مهم ترین و دلپذیرترین اوقات انسان دانست این اوقات ممکن است که برای عده‌ای متضمن تعمق و تفکر و ساختن و ابداع باشد و برای عده‌ای بیشتر شامل بازآفرینی قوای جسمی و روانی و برای برخی دیگر صرفاً شامل سرگرمی و تفریح باشد (رفعت جاه و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۰). متغیرهای ادراک فعالیت‌های اوقات فراغت شب در پارک‌های عمومی شهری مورد بررسی قرار گرفت. این متغیرها به جنبه‌های فیزیکی^۱ (NLP1, NLP2, NLP3)، محیطی (NLE4, NLE5) و اجتماعی (NLS7, NLS8, NLS9, NLS10, NLS11, NLS12, NLS13) پارک‌های عمومی شهری طبقه‌بندی شده است.

همانطور که در جدول شماره ۶ نشان داده می‌شود متغیر محیطی (زندگی پرمشغله در طول روز اوقات فراغت شهروندان را در شب تحت تاثیر قرار می‌دهد) بالاترین مقدار میانگین (۵.۷۹) را در اطلاعات بدست آمده از پرسش‌نامه در پارک باغ کوثر به خود اختصاص داده است. که این مقدار در هر دو پارک بالاترین میانگین بدست آمده است. در رتبه بعدی متغیر اجتماعی (کمک اوقات فراغت شبانه به بهبود سلامت روحی و روانی) با رتبه (۵.۶۶) قرار گرفته که مربوط به پارک باغ کوثر می‌باشد. و میانگین کل بدست آمده از درک اوقات فراغت شبانه در هر دو پارک در سطح بالا با میانگین (۵.۵۰) در پارک باغ کوثر و پارک انقلاب با (۵.۳۲) می‌باشد. و امتیاز بدست آمده در پارک باغ کوثر با اختلاف فاحشی (۶۶ امتیاز) در سطح بالاتری نسبت به پارک انقلاب قرار گرفته است. اطلاعات بدست آمده حاکی از آن است که زندگی پرمشغله در طول روز اوقات فراغت شهروندان را در شب تحت تاثیر قرار می‌دهد و شهروندان برای خلاصی از خستگی روز به پارک‌های شهری هجوم آورده و همچنین اوقات فراغت شبانه تاثیر مهمی بر بهبود سلامت روحی و روانی افراد ایفا می‌کند.

جدول ۶- درک فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه

برچسب مورد	نسبت موارد ادراک فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه	پارک انقلاب		باغ کوثر	
		میانگین	امتیاز	میانگین	امتیاز
NLP1	محیط فیزیکی پارک عمومی موثر بر فعالیت‌های اوقات فراغت	5/21	6	5/48	6
NLP2	تاثیر شرایط سطح زمین بر ترجیحات اوقات فراغت	5/34	6	5/69	6
NLP3	اوقات فراغت در شب در فضای بیرون از منزل سرگرم‌کننده‌تر از فضاهای داخلی است	5/45	6	5/71	6
NLP4	محیط پارک همومی شهری در شب مثبت می‌باشد.	5/17	5	5/55	6
NLE5	آب و هوای گرم در طول روز اوقات فراغت شهروندان را در شب تحت تاثیر قرار می‌دهد.	5/19	6	5/23	6
NLE6	زندگی پرمشغله در طول روز اوقات فراغت شهروندان را در شب تحت تاثیر قرار می‌دهد.	5/49	6	5/79	6
NLS7	داشتن یک خواب خوب پس از انجام فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه	5/47	6	5/43	6
NLS8	کمک اوقات فراغت شبانه به بهبود سلامت روحی و روانی	5/40	6	5/66	6
NLS9	کمک اوقات فراغت شبانه به بهبود روابط اجتماعی میان خانواده‌ها	5/12	6	5/13	6
NLS10	ارائه یک تجربه منحصر به فرد در پارک‌های عمومی شهری به اشخاص	5/36	5	5/49	6
NLS11	نیاز نبودن هزینه بالا برای انجام اوقات فراغت شبانه در پارک عمومی	5/39	6	5/41	6
مجموع		5/32	64	5/50	66

منبع: (یافته های پژوهش)

نکته:

1=0.00-1.00(بسیار مخالفم); 2= 1.01 – 2.00(مخالف بودن); 3= 2.01-3.00(کمی اختلاف نظر دارن); 4= 3.01- 4.00(متوسط); 5= 4.01-5.00(کمی موافق); 6= 5.01-6.00(موافق); 7= 6.01-7.00(خیلی موافق).

جمع بندی و نتیجه گیری

پارک‌ها به عنوان یکی از انواع فضاهای سبز عمومی دارای عملکرد غالب اجتماعی هستند که اقشار مختلف مردم به منظور تامین نیازهای فراغتی خود آنها را محلی مناسب می‌یابند. از آنجا که اصلی‌ترین هدف در پارک‌های شهری تفریح محسوب می‌شود، رسیدن به این هدف روش‌های مدیریتی متناسب با آن را می‌طلبد. این مطالعه نشان می‌دهد شهروندان شهر نورآباد درک مثبتی از فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه در پارک‌های عمومی شهری از نظر آسایش، راحتی و ایمنی دارند.

در مطالعه‌ای که توسط عبدالکریم و همکاران صورت پذیرفته بود نشان داد که درک مثبت جامعه به سمت فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه در پارک‌های عمومی شهری در هر دو محدوده مورد مطالعه یعنی شاه عالم و پوتراجایا از نظر راحتی، آسایش و ایمنی قابل مشاهده است. آن‌ها همچنین پارک‌های عمومی شهری را در زمان شب به عنوان مکانی برای اوقات فراغت خانواده‌ها که کمک به سرزندگی شیوه زندگی شهری و همچنین به عنوان یک ابزار اجتماعی پذیرفته‌اند. نتایج این پژوهش با نتایجی که دکتر عبدالکریم در پژوهش خود بر دو شهر مالزی بدست آورد تقریباً یکسان بوده اما وضعیت خدمات ارائه شده شبانه در پارک‌های مالزی نسبت به پارک‌های شهر نورآباد در سطح بهتری می‌باشد. این پژوهش‌ها نشان داد که شهروندان این شهرها فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه را در پارک به دلایلی که بیان شد را پذیرفته‌اند. با تحلیل جزئیات بدست آمده از این دو پژوهش می‌توان به نتایج ذیل دست یافت، یکی از نقاط ضعف پارک‌های شهر نورآباد ضعف نور و روشنایی می‌باشد که این خود عاملی برای جذب کمتر شهروندان به این پارک‌ها بخصوص پارک انقلاب در شب می‌باشد. در صورتی که این وضعیت در پارک‌های دو شهر پوتراجایا و شاه عالم در سطح مناسبی می‌باشد. این مطالعه به بررسی موارد مربوط به فعالیت‌های اوقات فراغت شب در پارک عمومی شهری برای اطمینان از راحتی و امنیت استفاده کنندگان پرداخت. با توجه به نتایج بدست آمده از این مطالعه ما باید به پارک‌های عمومی شهری به عنوان یک منطقه حائل برای غلبه بر سروصدای خودروهای جاده برای بهبود راحتی کاربران پارک‌های عمومی

شهری در وقت شب نگاه کرد. فعالیت‌های اوقات فراغت شبانه جامعه شهری می‌تواند برای شناسایی ارتباط رفتار اوقات فراغت شبانه با کیفیت زندگی شهری موثر باشد.

برای بهبود وضعیت پارک‌های شهری می‌توان از تجربه‌های کشورهای موفق در ارائه خدمات شبانه در پارک‌ها استفاده کرد. لذا در اینجا سعی داریم تا با ارائه پیشنهادات اجرایی و کاربردی هر چه بیشتر در جهت بهبود طراحی و بالابردن کیفیت پارک‌های شهر نورآباد تلاش نماییم:

- افزایش میزان روشنایی در پارک انقلاب برای جذب هر چه بیشتر شهروندان و مسافران با توجه به موقعیت مهمی که این پارک دارد.
- وجود فضای زیاد غیرقابل استفاده در پارک انقلاب باعث ایجاد چهره نازیبا و کم رنگ شدن آن برای جذب بازدیدکنندگان به رغم وصل بودن این پارک به مسیر ارتباطی و همچنین ورودی پرتراфик شهر نورآباد شده است. لذا شهرداری باید از این فضاها استفاده لازم را در جهت افزایش میزان ورود شهروندان به عمل آورد.
- کهنه بودن و کم بودن مبلمان موجود در پارک انقلاب و باغ کوثر خود عاملی برای کاهش جذب شهروندان به این پارک‌ها شده است.
- افزایش تعداد بوفه (بوفه های فصلی) در فصل های بهار و تابستان با توجه به افزایش میزان بازدیدکنندگان از این پارک‌ها.

پی‌نوشت‌ها

۱- به دلیل وجود دو پارک در این شهر ما در این پژوهش هردوی این دو پارک را مورد مطالعه قرار دادیم. سرانه پارک در این شهر در سطح پایینی قرار دارد.

۲- Measurable Indicator Scoring Technique (MIST)

۳- comfort physical

۴- comfort environment

۵- comfort social

۶- convenience physical variables

۷- nighttime leisure Perception

فهرست منابع

- اخوت، ه، تقوایی، ع. (۱۳۸۷). ارزیابی اثرات فرهنگی و روانشناختی پارک‌های شهری بر شهروندان (مطالعه موردی: شهر تهران)، شهر نگار، شماره ۵۰، ص ۲.
- افروز، غ. (۱۳۷۰). هنگامه‌های فراغت، زمینه ساز بهداشت روانی و بستر خلاقیت ها، ماهنامه پیوند، انتشارات انجمن اولیا و مربیان وزارت آموزش و پرورش/ف شماره ۱۴۲.
- تیبالدز، ف. (۱۳۸۳). شهرسازی شهروندگرا، ترجمه محمد احمدی نژاد، نشر خاک.
- حسینی مفرد، م ح، دولابی، پ. (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر افزایش حس سرزندگی در بازار (نمونه موردی: بازار قدیم بندرعباس)، همایش ملی معماری و شهرسازی و توسعه پایدار، مشهد، موسسه آموزش عالی خاوران.
- خستو، م، سعیدی رضوانی، ن. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر سرزندگی فضاهای شهری، نشریه هویت شهر، سال چهارم، شماره ۶، صص ۶۳-۷۴.
- رفعت جاه، م، رشوند، م و شهیدی زندگی، م. (۱۳۸۹). تبیین جامعه شناختی فعالیت های فراغتی دختران جوان، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان (مطالعات راهبردی زنان)، سال سیزدهم، شماره ۵۰.
- رفیعیان، م و سیفایی، م. (۱۳۸۴). فضاهای عمومی شهری؛ بازنگری و ارزیابی کیفی، نشریه هنرهای بیا، شماره ۲۳.
- رفیعیان، م، تقوایی، علی اکبر، خادمی، م و علی پور، ر. (۱۳۹۱). بررسی تطبیقی رویکردهای سنجش کیفیت در طراحی فضاهای عمومی شهری، نشریه علمی- پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۴.
- سرایی، م ح، روستا، م و اشنوئی، ا. (۱۳۹۱). عوامل موثر بر گذران اوقات فراغت در مناطق شهری ایران (مطالعه موردی: منطقه ۸ مشهد)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال دوم، شماره ۷.

- فلاحت، م ص، کلامی، م. (۱۳۸۷). تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۲.
- گلی، ع. (۱۳۹۰). زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز)، جامعه شناسی تاریخی، دوره ۳، شماره ۲.
- لاهیجانیان، ا. و شیعه بیگی، ش. (۱۳۸۹). طراحی و سازماندهی پارک ها در محیط زیست شهری، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال دوم، شماره دوم.
- محمودپور، ن. (۱۳۹۳). درآمدی بر برنامه ریزی فضاهای عمومی شهری، انتشارات آذرخش، چاپ اول، تهران
- مطلبی، م. (۱۳۹۰). نقدی بر پروژه پارک بانوان، ماهنامه پیام سبز، شماره ۴
- ملکی، س، امیری فهلیانی، م ر، مرادی مفرد، س و بوستانی، م. (۱۳۹۵). نقش مدل kano در ارزیابی کیفیت فضاهای عمومی شهری با سنجش مولفه های موثر بر سطح سلامت و رفاه جوامع شهری، دو فصلنامه پژوهش های منظر شهر شهر، سال سوم، شماره ۶.
- مهندسین مشاور امکو. (۱۳۷۹). طرح تفصیلی شهر نورآباد ممسنی.
- میرزایی، ش. (۱۳۸۶). باززنده سازی پارک های شهری با نگرش توسعه پایدار، سومین همایش ملی فضای سبز و منظر شهری، جزیره کیش - سازمان شهرداریها و دهرداریهای کشور.
- ناظم السادات، س. مجنونى. (۱۳۸۷). بررسی میزان راحتی انسان در شرایط اقلیمی مختلف (مطالعه موردی: شهرهای شیراز ب ، ندرعباس، بیرجند و اردبیل)، مجله محیط شناسی دانشگاه تهران، سال ۳۴، شماره ۴۸، صص ۸۰-۷۱.
- هزارجریبی، ج. (۱۳۹۰). احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری، مجله علمی پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۰، شماره ۲: ۹۹-۷۷.
- هزار جریبی، ج و ارفعی ع. (۱۳۹۱). اوقات فراغت و سلامت اجتماعی، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۱۰.
- Alves, T. (2009). Geografia da noite. Centro de estudos geográficos, Universidade de Lisboa.
- Ewert, A.W. (1991). Outdoor recreation and global climate change: Resource management implications for behaviours, planning, and management. *Society and Natural Resources*, 4, 365-377.
- Francis, Mark, FASLA, Urban Parks as Community Places, University of California, Davis Chuncheon G5 Symposium Talk Chuncheon, Korea. March 24 (2006) 4
- Hennessy, G. (2010). Seize the night: The business and culture of new york nightlife. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Jacobs, J. (1964). The life and death of great American cities. New York: Random House.
- Madanipour, A. (1996). Design of Urban Spaces: an inquiry into a Socio-spatial Process. Conducted by University of Newcastle. New York: John Wiley & Sons.
- Mitchell, D. (1995). The end of public space? People's park, definitions of the public, and democracy. *Annals of the Association of American Geographers*, 85(1), 108 - 133.
- Muhammad.A (2001). When does the "Night" begin?. Retrived 10th , January 2012 from http://www.quran islam.org/articles/part_3/night_start_%28P1369%29.html
- Ngesan M.R. & Karim, H.A. (2011). Impact of night commercial activities towards quality of life of urban residents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 35, 546 555.
- Oguz, D. & Cakci, I. (2010). Changes in leisure and recreational preferences: A case study of ankara. *Scientific Research and Esseys*, 5(8), 721- 729.
- Shaharuddin A., Noorazuan M. H, Yaakob M. J., Kadaruddin A. and mohd Fahmi M. (2010). The effect of Different Land Uses on the Temperature Distribution in Urban Areas. SEAGE 2010, Hanoi 23- 26 Nov 2010. Onlice proceeding.

- Tabrizia, R. L. & A. Madanipour(2006). Crime and the city: Domestic Burglary and the Built Environment in Tehran. *Habitat international*. Vol. 30. Issue. 4. Pp. 932-944
- Zacharias, J., Stathopoulos, T., & Wu, H. (2001). Microclimate and downtown open space activity. *Environment and Behaviour*, 33, 296 315
- Zaki, S.A & Ngesan, M.R. (2011). A future town redesigned - How movement pattern is affected with the concept of night city. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 204-210.